HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' ביום הכפורים. מתחייב כרת: משום שחיטת שבת: **גמ' אסורה באכילה. ליומא.** א]ואפילו בא לאכול בשר חי: **ונסבין חבריא.** בני הישיבה עלה על דעתם לומר דמתני' דפירשה רב דאסורה באכילה ליומא משום דקסבר מתני' רבי יהודה היא ודייק טעמא לקמן [טו.] מדקתני שבת דומיא דיום הכפורים אלמא אסורה באכילה ליומא ב]ס"ל לתנא דמתניתין: **הי רבי יהודה.** מאיזו משנת רבי יהודה שמע רב דאסורה באכילה ליומא: **את הדילועין.** התלושין: **ואת הנבלה.** אפילו מתה היום בשבת: **שאינה מן המוכן.** אתמול כשקדש היום לא היתה עומדת למאכל כלבים: **דלא איתכן.** דלא אזדמנה לכך: **הכא.** במתניתין נמי אתמול לא היתה עומדת לכך כדמפרש ואזיל לקמיה דלגדל ולדות היתה עומדת ואסורה משום מוקצה ומוקצה אסורה מדרבנן: **נשחטה.** כשהיא שחוטה מבורר דלאכילה עומדת: **לא נשחטה.** כגון זו שלא שחטה אתמול ומסתמא לא הניחה על מנת לשחטה בשבת הלכך הובררה כשקדש היום דלגדל עומדת: **והא לית ליה לרבי יהודה ברירה.** ואי בהמה בחייה לאו לאכילה לחודה קיימא כי שחיט לה ביום טוב היכי מישתריא דלמא מאתמול דעתיה לגדל הוה: **הלוקח יין מבין הכותים.** לאשמועינן דכותים חשודין על התרומה ואינן כעמי הארץ שהלוקח מהן א"צ להפריש תרומה גדולה כדתנן (סוטה דף מח.) לפי ששלח יוחנן כהן גדול בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד אלמא אתרומה לא חשידי ואשמועי' הכא דכותים חשידי אתרומה כדקתני שני לוגין שאני עתיד להפריש כו'. ומשנה זו קודם תקנה דגזרו על יינם נסכים: **אומר שני לוגין כו'.** אם אין לו כלים להפריש (כו')(ו) או שהיתה חשיכה בליל שבת שאין שהות להפריש: **הרי הן תרומה.** בתוכו למאה לוג: **ומיחל.** המעשר שני הואיל ויכול לתקנו באמירה בעלמא ולומר הרי הוא מחולל על מעות שיש לי בתוך הבית לא התירו לו חכמים לשתותו ולסמוך על הברירה אבל בתרומה ושאר מעשרות סמכינן אברירה ולאחר השבת כשיפריש אמרינן הוברר הדבר שזו היא התרומה וזה לא שתה אלא חולין: **אוסרין.** אלמא לרבי יהודה לית ליה ברירה וחייש שמא תרומה שתה:

התם

מתני' א) א השוחט בשבת וביום הכיפורים אף על פי שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה: **גמ'** ב)אמר רב הונא דרש חייא בר רב משמיה דרב אסורה באכילה ליומא ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא הי רבי יהודה א"ר אבא רבי יהודה דהכנה היא דתנן ג) ב מחתכין את הדילועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן אלמא כיון דלא איתכן מאתמול אסורה ה"נ כיון דלא איתכן מאתמול אסורה א"ל אביי מי דמי התם מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לכלבים הכא מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לאדם מי סברת בהמה בחייה לאכילה עומדת בהמה בחייה לגדל עומדת א"ה בהמה לרבי יהודה בי"ט היכי שחטינן אמר לו עומדת לאכילה ועומדת לגדל ד)נשחטה הובררה דלאכילה עומדת לא נשחטה הובררה דלגדל עומדת והא לית ליה לרבי יהודה ברירה מנא לן אי נימא מדתניא ה)הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ רבי יהודה ורבי יוסי ור"ש ג אוסרין

התם

השוחט בשבת כו'. אפילו במזיד ג]בעי לאוקומי(ז) תימה אי במזיד היאך שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו כדמוכח לעיל (דף ה.) ועוד דבגמ' בעי ד]לאוקומי במזיד ורבי מאיר °ורבי מאיר אית ליה בפ' עד כמה (בכורות ל.) ובפ' זה בורר (סנהדרין דף כז.) דמומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה כולה וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצינעא ומיהו למאי דמוקי כרבי מאיר קשה ועוד י"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר וכן משמע בפרק ב' לקמן (דף לט.) דאמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ר"ל אמר מותרת ופירש בקונטרס מותרת באכילה והתם גברא בר קטלא הוא כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סא.) דמודה ר"ל דבר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ועוד אמרינן לקמן בסוף פרק שני (דף מא.) אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לעורי בעלמא קא מכוין ופריך מב' אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ומשני הכא במאי עסקינן בישראל מומר והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו תיפוק ליה דפסול אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא(ח): **אמר רב הונא דרש חייא בר רב משמיה כו'.** תימה דבכל דוכתי משמע דרב הונא היה גדול ממנו בפ' יש בערכין (ערכין דף טז:) דהוה מלגלג ליה רב הונא לחייא בר רב ובפ' הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) דא"ל חייא בר רב לרב הונא רבי פרש את דבריך(ט): **ונסבין חבריא למימר** רבי יהודה היא. אבל לרבנן שרי באכילה אפילו בו ביום וא"ת והא אין יכול למולחה בשבת וי"ל כגון שעבר ומלחה אי נמי בלא מליחה נמי שריא באומצא אע"ג דאיכא לאו בדם הנבלע באברים כדאמר בפרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) ה"מ היכא דפירש לחוץ °אבל כל זמן שלא פירש מותר כדמוכח בפ' כל הבשר (לקמן דף קיא.) שהיו אוכלין כבד עד שלא נפלט דמו דחלטי ליה בחלא ה]ואיהו שרי וחלייה (א) דאי חלייה אסור איהו נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע ו]ואמר נמי התם (י)ככר שחתך עליה בשר אסור לאוכלה אבל הבשר עצמו מותר ובפרק מפנין (שבת דף קכח.) גבי בשר תפל אסור לטלטלו אמרינן דבר אווזא שרי משום דחזי לאומצא ולקמן בשמעתין(כ) אמר השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא ומתוך כך נראה דבשר לצלי לא בעי מליחה כלל דדם האברים שלא פירש שרי וכן אומר ר"ת ולא מבעיא כשנצלה הבשר יפה ונפלט כל הדם מן הבשר דשרי ז]אלא אפי' לא נצלה כ"כ מותר ואע"פ שנפלט מבפנים מצד זה לצד זה אינו אסור עד שיפרוש לחוץ כדאמרינן (ל)(כריתות דף כא) גבי ככר שחתך עליה בשר דאפי' מאן דאסר הככר שרי הבשר אע"פ שלא יצא דמו עדיין °והא דאמרינן בפ' כל הבשר (לקמן דף קיג.) גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא תרי מ"ט לא משום דפריש מהאי ובלע האי חדא נמי פריש מהאי גיסא ובלע בהאי גיסא התם פריש לגמרי לחוץ מהאי גיסא קאמר והא דאמרינן בפ"ק דביצה (דף יא.) ושוין שמולחין עליו בשר לצלי לא משום דליתסר בלא מליחה אלא מנהג הוא למלוח בשר לצלי ובהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דאמר מולחו והופכו וחוזר ומולחו גרסינן אמר רבה וכן לקדירה ולא גרסינן וכן לצלי(מ): **מחתכין את הדילועין לפני הבהמה.** אומר ר"ת דמיירי ח]כשנתלש מן המחובר בשבת דומיא דנבלה שנתנבלה בשבת וצ"ל לפירושו דאיירי בענין שאין לאסור הדילועין לא משום שמא יעלה ויתלוש ולא משום דלהוי כגרוגרות וצימוקין דתרי טעמי איכא לאסור דבר הנלקט מן המחובר דבריש ביצה (דף ג.) אסרינן פירות הנושרין משום שמא יעלה ויתלוש ובריש אין צדין (שם דף כד:) גבי עובד כוכבים שהביא דורון לישראל אם יש מאותו מין במחובר אסור ופי' בקונטרס דאפילו רבי שמעון מודה דהוי כגרוגרות וצימוקין דמדלא לקטן מאתמול אקציניהו וכן נראה דבספק מוכן איירי כולה שמעתתא ואיירי הכא כגון שיש לו בהמה דהוי מוכן לבהמה אפילו במחובר והא דאמרינן בפ' כל כתבי (שבת דף קכב.) דלא יעמיד אדם בהמתו על גבי מוקצה פי' עשבים שנתלשו בשבת הא פירש בקונטרס התם כגון שהיו עומדין בחיבורן במקום שלא היתה הבהמה יכולה לבא שם אי נמי הכא איירי ביושב ומצפה מתי יתלשו ובהמה נמי איירי ביושב ומצפה שמא ישחטנה חש"ו ואחרים רוצין אותם וכן צ"ל על כרחך דהא בריש המביא בביצה (דף ל:) מוכח דבכל היכא דאין יושב ומצפה אית ליה לרבי שמעון מוקצה וליכא למיחש נמי שמא יתלוש אלא בפירות האילן שהם קלים להשיר ועוד דאדם מתאוה להם ושוכח וכן במשקה שמא יסחוט שקל לסחוט אבל בדבר דבעי מרא וחצינא לא וכן דגים שנצודו בי"ט דאסירי לא משום שמא יצוד אלא משום מוקצה כגרוגרות תדע דהא עובד כוכבים שמילא מים לבהמתו דסוף כל כתבי (שבת דף קכב.) ועשה כבש לירד בו לא אסרינן לישראל גזרה שמא יעשנו ומה שמדמה לקמן שמא יסחוט לשמא יפרש לקמן בע"ה ועוד יש לפרש דאיירי בנתלשו מע"ש וכי תימא מאי למימרא קמ"ל דשרי למטרח באוכלא או לשוייה אוכלא לרב הונא כדאית ליה בפרק בתרא דשבת (דף קנה.) ולרב יהודה כדאית ליה והא דלא תנא ליה התם גבי פקיעי עמיר ואינך דלעיל משום דמילי דחיתוך תני בהדי הדדי ט]: **אם לא היתה נבלה מע"ש.** גרסינן ולא גרסינן מעיו"ט כדמוכח בריש מס' ביצה (דף ב.) דקאמר גבי שבת סתם לן תנא כר"ש דתנן מחתכין את הדילועין כו' והא דקרי ליה מוכן לאדם לא שהיה ראוי לשוחטה אלא כלומר עומדת לאדם ואם תאמר בפ"ק דביצה (דף ו.) גבי אפרוח שנולד בי"ט רב אמר אסור וקאמר התם אמרו לו מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה שתיק רב ופריך אמאי שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים ומשני השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן אם לא היתה נבלה כו' מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם והשתא אמאי לא מפרש טעמא משום דהוי מוקצה מחמת איסור וכי תימא בעוף וטלה שראוי ליתנו חי לפני נץ וארי למה ליה לאוקמיה בכי האי גוונא לוקמה דאין ראוי להאכילו חי דהוי מוקצה מחמת איסור ומפרש ה"ר יוסף דממשנה יתירא דייק דכיון דתנא אסור למה ליה למתני תו לפי שאינו מן המוכן אלא משמע דאי ליכא טעמא דמוקצה מחמת איסור כגון בדבר שראוי להאכילו חי או בי"ט אסור מטעם שאינו מוכן ועומד למה שהיה עומד בתחלה: **בהמה** לרבי יהודה בי"ט היכי שחטינן. משמע דקסבר אביי דסתמא לאכילה עומדת י]וגבי תרנגולת אמר אביי בריש ביצה (דף ד.) דעומדת לאכילה ועומדת לגדל ביצים: **מדתניא** הלוקח יין. לא גרסינן דתנן דבמשנה לא תני אלא מילתיה דרבי מאיר וכולה ברירה מפורש בפרק כל הגט (גיטין דף כה.) ובמרובה (ב"ק דף סט:) ובפרק בכל מערבין (עירובין דף לו:):

התם

עין משפט נר מצוה

ק א מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה כט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן יא סעיף ב:

קא ב מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה יח ועי' במ"מ ובכ"מ סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכד סעי' ו ז:

ג [מיי' פ"ז מהלכות מעשר הלכה א]:

◆

שיטה מקובצת

א] ליומא כל היום ואפי' בא לאכול בשר חי: ב] אלמא אסורה באכילה ליומא ס"ל. נ"ב נ"א אלמא אסורה באכילה ליומיה משום דקסבר דס"ל לתנא דמתני' כר' יהודה: ג] אפי' במזיד בעי לאוקומיה בגמ' תימה אי במזיד: ד] בעי לאוקומיה במזיד דר"מ ורבי מאיר אית ליה: ה] דחלטי ליה בחלא ושרי איהו וחלייה: ו] ואמרי' נמי התם ככר שחתך עליו בשר אסור לאוכלו אבל: ז] ונפלט כל הדם מן הבשר דשרי באכילה לכתחילה אלא אפי' לא נצלה: ח] אומר ר"ת דמיירי כשנתלשו מן המחובר: ט] דמילי דחיתוך תני בהדי הדדי ואצטריך לאשמועינן דלועין משום דאקושי טפי: י] משמע דקסבר אביי דסתמא לאכילה עומדת אע"ג דגבי תרנגולת קאמר אביי:

◆

רבינו גרשום

מי דמי התם מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן כו' כלומר לענין נבלה והוה ליה כנולד ואסיר והתם רבי יהודה אוסר אבל הכא מעיקר' מוכן לאדם לעיקר שחיט' ולאו הלכה זו כמותו מה דאמרי' שאסורה באכילה ליומיה. מי סברת בהמה בחייה לאכילה עומדת דאת אמרת הכא מעיקרא מוכן לאדם וכו' ולאו הלכה זו כמותו בהמה בחייה לגדל עומדת ולאו מעיקרא מוכן לאדם [והוי] דומיא דנבלה דמעיקרא לא מוכן לכלבים ואסר ר' יהודה דאמר אם לא היתה נבלה מע"ש שאסורה היא לפי שאינה מן המוכן הכא נמי כיון דמע"ש לא היתה מוכנת לאדם אסורה והלכה זו כמותו סבירא. אי הכי בהמה לר' יהודה היכי שחטינן כלומר כיון דבהמה בחייה לגדל עומדת ולאו הוו מוכן לר' יהודה דבעי הכנה היכי שחטינן ביו"ט מוקצה הוא אלא תדע דמוכנת היתה לר' יהודה כגון הכי: עומדת לאכילה ועומדת לגדל נשחטה הוברר [דלאכילה עומדת] והלכה זו דאסורה באכילה לר' יהודה סבירא ליה דהוא בעי הכנה מע"ש: אי הכי הא לית ליה ברירה מדתנן הלוקח וכו' (ע"ש) [עשרה] מעשר ראשון כלומר ממאה חייב ליתן עשרים ואחד חלקים צריך לאפרושי תרומה תרי ממאה וצריך לאפרושי י' מעשר ראשון וצריך לאפרושי מתשעים פחות שנים שנשתיירו תשעה שזו מעשר שני ועולה ואוכלו בירושלים ואם ברחוק מקום הוא עליו נאמר ונתת הכסף וצרת הכסף וכו' ועכשיו מיחל ושותה כלומר דהוא אומר אפיק זו לחולין ואשתה מהן והשאר שנשתיירו יהא תרומה (כולו) [ומעשר] ורבי יהודה אוסר כלו' מטעם זה אוסר דלית ליה ברירה הי מעשר והי תרומה והי חולין לפיכך אינו רשאי לאכול עד דיפריש כולו לרבי יהודה אית ליה ברירה והתם דאינו יודע מאי זה אוכל ונמצא שזה שותה טבלים: לא לעולם לרבי יהודה

מסורת הש"ס

א) ב"ק עא. כתובות לד., ב) [לקמן טו.], ג) ביצה ב: ו: כז: שבת קנו: פסחים נו:, ד) [ביצה ד.], ה) ב"ק סט: דמאי פ"ז מ"ד סוכה כג: עירובין לו: מעילה כב. גיטין כה. [כח. יומא נה: תוספתא דמאי פ"ח ה"ה], ו) [אולי צ"ל כולם], ז) [לקמן טו.], ח) [ועיין תוס' זבחים יוד. ותוס' סנהדרין סא. ד"ה ריש לקיש], ט) [ועי' היטב תוס' מ"ק כה. ד"ה ורבי חייא וכו' ועי' תוס' לעיל יג. ד"ה בעא], י) [דף קיב.], כ) [דף טו:], ל) [לקמן קיג.] [בכריתות ליתא בפנינו], מ) [וע"ע תוספות פסחים עד. ד"ה האי מולייתא],

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה השוחט וכו' ור"מ אית ליה וכו'. עי' תשובת מהרי"ק שורש קס: ד"ה ונסבין וכו' אבל כל זמן שלא פירש. עי' תוי"ט פי"א מ"ז דמנחות ד"ה אוכלים: בא"ד והא דאמרי' כו' גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא. תמיה לי כיון דדין דבלע מהאי גיסא ולא יצא ע"י מליחה מה בכך דהוי עתה דם שלא פירש מ"מ איך מבשלין אותו דאז יהיה פרוש וצ"ע:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ונסבין וכו' וחלייה שרי דאי:

◆

מוסף רש"י

מחתכין את הדילועין. התלושין, ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שבת קנו:) ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם הן (שם קנה:) ולא אמרינן טירחא דלאו צורך הוא (ביצה ב.). **ואת הנבלה.** שנתנבלה היום ובין השמשות היתה עומדת לאדם ואפילו הכי מחתכין (שבת קנו:) ואע"פ שנתנבלה בשבת, דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים, אפילו הכי שרי, דלית לן מוקצה בשבת (ביצה ב.). **הלוקח יין מבין הכותים.** וסתם כותים לא מפרשי תרומה ואין לזה כלים להפריש לתוכן תרומה ומעשר (ערובין לו: וכעי"ז סוכה כג:) או: בערב שבת בין השמשות כדתניא בתוספתא וקדש עליו היום ואין לו מה לשתות בשבת ואין לו פנאי להפריש (ב"ק סט:) וכותים גירי אמת חשיב להו ואין א"י נפקעת מקדושתה על ידיהם והם חשודים על המעשרות ועל התרומה, ולא כעמי הארץ שרובן מעשרין וכולן מפרישין תרומה, אבל כותים חשודים על הכל והלוקח מהם צריך לעשר ודאי (גיטין כה.). **שני לוגין שאני עתיד להפריש.** מן המאה, **הרי הן.** בתוכו (ערובין לז.). **תרומה.** גדולה, ואחר כך עושה ממה שנשתייר מאה מדות, מפריש עשרה למעשר ראשון ונשתיירו תשעים מדות ומפריש מהן תשעה למעשר שני (מעילה כב.). **ומיחל.** מעשר שני שהוא יכול לתקן מיד בלא הפרשה לאחר שקרא עליו שם יחללנו בכל מקום שהוא על המעות (ערובין לז. וכעי"ז ב"ק סט:). **ושותה מיד.** ולאחר זמן יפריש התרומה והמעשר ואמרינן הוברר הדבר שזהו תרומה (ערובין שם) דמאחר שקרא שם יצא לו ידי טבל וכשהוא מוציא יין לשתייתו הוא הנברר לחולין ולכשיהיו לו כלים ויוציא מן הנוד לתרומה הוא הנברר לתרומה ויש ברירה (גיטין כח:). **ושותה מיד.** ויסתה ממנו לאלתר אלא שיזהר שיותיר בכלי שיעור התרומה והמעשרות (מעילה כב.) וכשיהיו לו כלים יפריש בם התרומה ומעשר (יומא נו.). **ר' יהודה ור' יוסי ור"ש אוסרין.** עד שיפריש ממש, דקסברי אין ברירה ואכל כוס וכוס יש לומר שהוא תרומה ומעשר (מעילה כב.) **דלית להו ברירה** לומר מן החולין הוא שותה ותרומה ומעשר ראשון נותרין בנוד (ב"ק סט.).